



NEZMĚRNÉ ZTRÁTY A JEJICH ZVLÁDÁNÍ: OBYVATELSTVO EVROPSKÝCH VELKOMĚST A I. SVĚTOVÁ VÁLKA

33. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE ARCHIVU HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

ve spolupráci s

Historickým ústavem Akademie věd ČR,

Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze

a zahraničními partnery:

Wiener Stadt- und Landesarchiv,

Institut für Zeitgeschichte Universität Wien,

Lehrstuhl für Neueste Geschichte Goethe-Universität Frankfurt am Main

7. A 8. ŘÍJNA 2014, PRAHA

Nejen evropská, ale celosvětová historiografie a s ní mediální sféra vzpomene sté výročí výbuchu I. světové války konferenční a publikační smrští, „sbroušenou“ do pestrého spektra tematických a metodických facet. Není to samoučel: Světová válka (možná jako první díl světové „dvojválky“) s hrůznou radikálností a za do té doby nepředstavitelnou lidskou cenu změnila Evropu do základů, a to v prakticky všech rovinách a paradigmatech. Velká pozornost bude na symposiích i v publikacích jistě věnována politickým a vojenským aspektům války. Nelze však zapomínat, že světový válečný konflikt podstatně změnil i život evropských velkoměst, otrásl jejich hospodářstvím, zasáhl obyvatelstvo i úkoly samospráv a mnohdy pozměnil roli metropolí v jejich státech a národních společnostech.

Mezinárodní konference se bude věnovat tématu, jak se světová válka obrazila v životě obyvatel zemské a národní metropole, tehdy více než šestisetisícové Prahy – ve srovnání s evropskými velkoměsty obdobné a větší velikosti, resp. funkční kategorie (Víděň, Krakov, Varšava, Moskva, Berlín, Paříž, Řím atd.). Otázek, které se v tomto kontextu vnučují, je ovšem nezvládnutelné

množství: Především nás zajímá, do jaké míry, v jakém směru a s jakými důsledky válka změnila strukturu městského obyvatelstva. Dále se ptáme, jak se v každodennosti měst (zastavením řady staveb, absencí prostředků na běžný provoz a opravy zařízení městské infrastruktury) projevilo odsátí provozního a investičního kapitálu, odčerpaného do válečných půjček či zkonfiskovaného vojenskou sférou? Do jaké míry města naopak profitovala z války a zbrojních, výstrojových nebo vojensky stavebních zakázek?

Otázek se nabízí daleko více, sledovat městské téma komplexně však přesahuje možnosti dvojdenní konference. Soustředili jsme se proto na pět bloků otázek, tematisujících jednak správní mechanismy velkoměst a na straně druhé obyvatelstvo těchto metropolí za světové války:

1) „Kdo rozhodoval?“ Jak ovlivnily krizové válečné podmínky a z nich vyplývající specifické úkoly městskou správu a její fungování? Jak se s důsledky válečné ekonomiky vypořádalo městské hospodářství? Jednalo se o jednorázové změny, či se jejich důsledky staly trvalou součástí komunálních správních mechanismů?

Existovala státní, zemská koncepce/politika, do jaké míry lze z klíčových velkoměst čerpat kapitál i „lidský materiál“ pro válku a co je městům třeba ponechat, resp. koho z odborníků nechat zajišťovat fungění provoz? Nebo jen komunální sféra ad hoc zoufale vykrývala finanční, hmotné i lidské ztráty? Byly si vlády vědomy komplexního významu velkoměst a jejich stability pro válečný úspěch?

2) „Kdo odešel?“ Především nás zajímá, koho válka z města odvedla (a často již nikdy nevrátila). K tomu se váže otázka praktických (strukturálních) důsledků odchodu masy mladých – namnoze kvalifikovaných – obyvatel měst do pole a důsledky trvalé ztráty velkých skupin kvalifikovaného mužského obyvatelstva pro chod a ekonomii měst. Klademe otázku, které profesní skupiny městského obyvatelstva byly nejhůře postiženy, kdo byli ti padlí a zmrzačení, kolik jich bylo, ke kterým sociálním skupinám a městským prostředím patřili?

3) „Jak válku zaplatila akademická a kulturní sféra“? Do pole – nadšeně, dobrovolně nebo nuceně – odcházelo mimořádně vysoké procento právě vysokoškolského studentstva a mladé velkoměstské inteligence, tedy sociální a profesní skupiny s mimořádným vlivem na utváření městského odborného, politického a kulturního života. Byla to ale zároveň ekonomicky významná specifická „konsumní skupina“ v rámci velkoměst. Jaký měl její odchod a namnoze ztráta důsledky pro velkoměsta? Jak na povolání mladých intelektuálů do pole a na zprávy o mase padlých akademiků reagovala dobová publicistika, městská intelektuální a kulturní/umělecká sféra?

4) „Kdo zůstal?“ Jaká část kvalifikovaných odborníků, zaměstnanců i dělníků byla ponechána ve městech

a kým byla doplňována, aby zvládala nutné úkoly? Jak probíhala náhrada/výměna funkčních elit v době války? Kdo je nahradil – zůstalo vše v rukou „starých“ a vojensky nepoužitelných mužů?

5) „Jak vše skončilo?“ Jaký bezprostřední dopad do vnitřního života a fungování velkoměst měla situace a zvraty v závěrečné fázi a v posledních dnech války? K jakým změnám došlo koncem války ve správě měst? Jak proběhla demilitarizace a demobilizace? Jaké měla dopady? Jaké důsledky pak měla válka v oblasti emancipace žen, tedy jak ženské profesní emancipace, ženského pracovního nasazení, tak v oblasti jejich společenského a politického uplatnění? Atd.

Všemi pěti okruhy se prolínají základní otázky: Je možno najít (nebanální) „nadindividuální“ rysy situací a problémů metropolitních (funkčně nadregionálních) velkoměst, lze identifikovat podobné typy reakcí na ně a srovnatelná řešení? Byly zásadní rozdíly mezi situacemi měst „ve frontovém pásmu“ a „v hlubokém zázemí“? Do jaké míry je možno válečnou situaci velkoměst komparovat v evropském měřítku?

Nabídky referátů posílejte spolu s abstraktem do 15. dubna 2014 na níže uvedenou adresu. Organizátoři si vyhrazují právo výběru příspěvků. Přednesené referáty budou v plném znění, případně v rozšířené verzi, otištěny v konferenčním sborníku Documenta Pragensia. Zahraničním účastníkům bude zajištěno ubytování v ubytovacích zařízeních Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy na náklady organizátorů. Konferenční poplatek není vybírán. Jednacímí jazyky budou čeština, němčina (případně angličtina). Simultánní tlumočení z německého jazyka je zajištěno.

Za organizátory:

Doc. dr. Václav Ledvinka, CSc.
Prof. dr. Jiří Pešek, CSc.
Prof. dr. Milan Hlavačka, CSc.
PhDr. Olga Fejtová, PhD.

Kontaktní adresa:

Mgr. Veronika Knotková
Archiv hl. města Prahy
Archivní 6
149 00 Praha 4

e-mail: Veronika.Knotkova@praha.eu

Za partnerské instituce:

Univ.-Prof. Mag. DDr. Oliver Rathkolb
Prof. Dr. Christoph Cornelißen
Univ. Doz. Mag. Dr. Andreas Weigl

